

עינים בסידור התפילה

דף מקורות 1 - מודה אני

"מודה אני" בהלכה

גמרא בבלי, ברכות ס:

הנכנס לישן על מטתו אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע. ואומר ברוך המפיל...

כי מתער, אומר: א-להי, נשמה שנתת בי טהורה, אתה יצרתה בי, אתה נפחתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא, כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי רבון כל העולמים אדון כל הנשמות, ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים.

רמב"ם, תפילה ונשיאת כפים פרק ז הל"ג

בשעה שייקץ בסוף שנתו מברך והוא על מטתו כך: א-להי, נשמה שנתת בי טהורה...

שו"ע, סימן ד, סעיף כג

לא תיקנו נטילת ידים, אלא לק"ש ולתפלה, אבל ברכות דשחרית יכול לברך קודם נטילה, א"כ הוא ישן על מטתו ערום, שאז אסור להזכיר את השם עד שינקה אותם.

מגן אברהם, שם ס"ק כח בשם "סדר היום"

ומכל מקום בקומו יאמר "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אמונתך" שאין בזה לא שם ולא כינוי.

מ"ב, סימן א ס"ק ח

טוב לומר תיכף בקומו "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך". ותיבת "בחמלה" יהיה באתנחתא, ו"רבה אמונתך" בלי הפסק, והוא מן הכתוב "חדשים לבקרים וגו'", שהקב"ה מקיים אמונתו להחזיר נשמות המופקדים בבוקר. ואין צריך לזה נטילת ידים, ואף אם ידיו מטונפות, כי אין מזכיר בזה הנוסח לא שם ולא כינוי.

"מודה אני" - במחשבה

זוהר חדש כרך א, פרשת בראשית דף לא ע"א-ע"ב

ר' יצחק אמר: אפילו לכל אדם נמי בהאי עלמא נאים בשינתיה בכל לילה וסלקא [נשמתא] לעילא ואשתכחת בכמה חיובין קמי קב"ה ומהימנותא רבה דקב"ה אחזר לה לגופא ומחדש לה קב"ה.

ר' יונה, ספר היראה, סע' ב-ג

אלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם חיי עולם: בכל בקר בהקיצו משנתו יזדעזע ויהיה נרתע וינחפר מאימת הבורא, בזכרו חסדו אשר עשה לו ואמונתו אשר שמר לו, כי החזיר לו נשמתו אשר הפקיד אצלו. ואז יברך בלבו הבורא אשר הגדיל לעשות עמו כי חדש והחליף כחו, ובשומו הדברים האלה על לבו תבער אהבת הבורא בלבו, ואז אל [ישכב במטתו כדרך העצל] אך במהירות

¹ ר' יהודה בר' מכיר ר"מ בעין זיתים (תקופת האר"י, המאה ה-16).

וזריזות יקום מיד.

ירושלמי, ברכות פרק ד הל"א

מאיכן למדו שלש תפילות?

ר' שמואל בר נחמני אמ' כנגד ג' פעמים שהיום משתנה על הבריות: בשחר צריך אדם לומר "מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהוצאתני מאפילה לאורה", במנחה צריך אדם לומר "מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי כשם שזכיתני לראות החמה במזרח כך זכיתי לראות במערב", בערב צריך לומר "יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי כשם שהייתי באפילה והוצאתני לאורה כך תוציאני מאפילה לאורה".

פרשנות

הרב קוק, סדור עולת רא"ה, עמ' א-ג

"מודה"

ההוראה הלשונית של חובת הודאה, בבטוי "מודה" ביחוד, משותפת היא להודאה מגזרת תודה, הבאה מתוך הכרת הטובה של המיטיב, ומגזרת התודות והודאה על האמת. והדברים מתאימים זה לזה.

צהלת החיים הראשונה, הפוגשת את האדם בהקיצו משנתו ומוצא הוא לפניו עולם מלא וחדש בכל מלואו וטובו, היא מרימה את אור השכל הפנימי להכיר את אור החיים וזיוו ביסודו. ותחת ההשקפה העכורה החמרית, שהיא מוטבעת בטבע הבשר, מתעלה הרוח להשקפה א-להית צחה, לראות את נשמת אור חי העולמים ביפעת מפעלה. והאדם ברגש תודתו מודה הוא על האמת, ומקיים את עומק אמתתה של ההכרה הרוחנית, ומעיד על כל אור החיים והיש, שהוא נובע כלו ממעין הטוב ומקורו, מקור חסד עליון המשפיע שפעת חיים לכל המון עולמים וכל יצוריהם.

"שהחזרת"

ההחזרה מורה על שמירת עצמיותה על הנשמה, שהיא מצויה בצורתה הרוחנית המופשטה בעצמיות ענינה. ובעת ההקצה לא נשתנה האופי של האדם, כשחוזרים אליו כוחות החיים, בהיותו נעשה כבריה חדשה, אלא זאת הנשמה עצמה שנעתקה ממנו בהאסרו בחבלי השינה – היא שבה אליו.

"בי"

מורה על העצמיות המיוחדת של האדם ותוכן החיים הטבעיים שלו. העצמיות הזאת היא שמורה עמו, והיא נשארת בקימוה גם בעת השינה.

"רבה אמונתך"

בראשית רבה, פרשה עח ד"ה א ויאמר שלחני

"ויאמר שלחני כי עלה השחר", כתיב (איכה ג) "חדשים לבקרים רבה אמונתך" – אמר ר' שמעון בר אבא: על שאתה מחדשנו בכל בקר ובקר אנו יודעים שאמונתך רבה להחיות לנו את המתים. אמר רבי אלכסנדר ממה שאתה מחדשנו בבוקרן

קהילת אהבת ציון ומת בית שמש

3

של מלכיות אנו יודעים שאמונתך רבה לגאלנו.